

ความหลากหลายของพรรณไม้ในเส้นทางศึกษาธรรมชาติวัดเลิศสวัสดิ์ (วัดเขาจันทร์งาม) ในอุทยานธรณีโคราช อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา

Species diversity of plants in nature trail at Wat Loet Sawat (Khao Chan Ngam) in Koran Geopark, Sikhio District, Nakhon Ratchasima Province

ธีระ ธรรมวงศา^{1*} และ สายใจ ปอสูงเนิน²
Theera Thummavongsa^{1*} and Saijai Posoongnoen²

Received: 15 April 2024 ; Revised: 28 June 2024 ; Accepted: 19 August 2024

บทคัดย่อ

สำรวจพรรณไม้บริเวณในเส้นทางศึกษาธรรมชาติวัดเลิศสวัสดิ์ (วัดเขาจันทร์งาม) ในอุทยานธรณีโคราช อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา ระหว่างเดือนมกราคม 2565–ธันวาคม 2566 ผลการศึกษาพบพรรณไม้ทั้งสิ้น 117 ชนิด 106 สกุล 50 วงศ์ จำแนกเป็นเฟิร์น จำนวน 6 ชนิด พืชใบเลี้ยงเดี่ยว จำนวน 22 ชนิด และพืชใบเลี้ยงคู่ จำนวน 89 ชนิด วงศ์ที่พบจำนวนชนิดมากที่สุด 3 อันดับแรก ได้แก่ วงศ์ Fabaceae, Poaceae และ Malvaceae จำนวน 17, 7 และ 6 ชนิด ตามลำดับ พบพืชถิ่นเดียวของไทย จำนวน 2 ชนิด ได้แก่ เปราะโคราช (*Kaempferia koratensis* Picheans.) และมะกัก (*Spondias bipinnata* Airy Shaw & Forman) พืชหายาก จำนวน 1 ชนิด คือ สาธร [*Millettia leucantha* Kurz var. *buteoides* (Gagnep.) P. K. Lôt] และพบพืชต่างถิ่นรุกราน จำนวน 6 ชนิด ได้แก่ สาบม่วง [*Praxelis clematidea* (Hieron ex Kuntze) R. M. King & H. Rob.] มะขาม (*Tamarindus indica* L.) แมงลักคา (*Mesosphaerum suaveolens* (L.) Kuntze) โสมคน (*Talinum paniculatum* Gaertn.) ผกากรอง (*Lantana camara* L.) และหญ้าดอกแดง (*Melinis repens* (Willd.) Zizka) ผลการศึกษานี้สามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการวางแผนการอนุรักษ์พรรณไม้ในพื้นที่และเป็นแหล่งเรียนรู้ในพื้นที่ต่อไป

คำสำคัญ: ความหลากหลายของพรรณไม้, จีโอพาร์ค, ไม้ต้น, ป่าดิบแล้ง

Abstract

Plant diversity at Wat Loet Sawat (Khao Chan Ngam) Nature Trail in Korat Geopark, Sikhio district, Nakhon Ratchasima Province was surveyed between January 2022 and December 2023. One hundred and seventeen species of vascular plants belonging to 106 genera and 50 families were identified. There are six species in ferns, 22 species in monocotyledons and 89 species in dicotyledons. The first three highest number of species are Fabaceae, Poaceae and Malvaceae with 17, 7 and 6 species, respectively. Two species are endemic to Thailand viz. *Kaempferia koratensis* Picheans. and *Spondias bipinnata* Airy Shaw & Forman. One species [*Millettia leucantha* Kurz var. *buteoides* (Gagnep.) P. K. Lôt] is a rare species. Six invasive alien species are also found viz. *Praxelis clematidea* (Hieron ex Kuntze) R. M. King & H. Rob., *Tamarindus indica* L., *Mesosphaerum suaveolens* (L.) Kuntze, *Talinum paniculatum* Gaertn., *Lantana camara* L. and *Melinis repens* (Willd.) Zizka. The results of this study can be used as basic information for planning the conservation of plants and learning resources in the area.

Keywords: Plant diversity, geopark, tree, dry evergreen forest

¹ สาขาวิชาชีววิทยา คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา
Email: theera.t@nrru.ac.th

² สาขาวิชาเคมี คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา

¹ Division of Biology, Faculty of Science and Technology, Nakhon Ratchasima Rajabhat University, Thailand
Email: theera.t@nrru.ac.th

² Division of Chemistry, Faculty of Science and Technology, Nakhon Ratchasima Rajabhat University, Thailand
Email: saijai.p@nrru.ac.th

* Corresponding author: Email: theera.t@nrru.ac.th

บทนำ

จีโอพาร์ค (geopark) หรืออุทยานธรณี คือ พื้นที่หรือภูมิประเทศที่มีความสำคัญและโดดเด่นทางธรณีวิทยา นิเวศวิทยา ที่มีคุณค่าเป็นที่ยอมรับในระดับนานาชาติ นอกจากนี้ จีโอพาร์คยังรวมถึงวัฒนธรรมสำคัญที่สัมพันธ์กับแหล่งธรณีวิทยา ซึ่งในประเทศไทยมีพื้นที่อุทยานธรณีที่สำคัญคือพื้นที่อุทยานธรณีโคราช (Korat geopark) คือ บริเวณพื้นที่ลุ่มน้ำลำตะคองตอนกลาง-ล่าง ในเขตอำเภอสีคิ้ว สูงเนิน ชามทะเลสอ เมืองนครราชสีมา และเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครราชสีมา มีลักษณะภูมิประเทศเขาควาย (เขามือถือ) มีข้อมูลของซากดึกดำบรรพ์ (fossil) ถึง 3 ยุค และยังมีระบบนิเวศป่าดงรังและป่าดิบแล้ง และวิถีชีวิตของผู้นมายาวนานกว่า 4,000 ปี (กรมทรัพยากรธรณี, 2564)

วัดเลิศสวัสดิ์ หรือที่คนทั่วไปรู้จักในชื่อวัดเขาจันทร์งาม ตั้งอยู่ที่บ้านเลิศสวัสดิ์ อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา มีพื้นที่ 1,501 ไร่ 3 งาน 65 ตารางวา บริเวณวัดเลิศสวัสดิ์มีพื้นที่อยู่ในเขตโคราชจีโอพาร์ค ซึ่งในปี พ.ศ. 2565 ได้รับการรับรองจากองค์การยูเนสโกให้เป็นพื้นที่อุทยานธรณีโลกแห่งที่ 2 ของไทย มีลักษณะพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นป่า มีความอุดมสมบูรณ์ของพรรณไม้ และเป็นแหล่งท่องเที่ยวศึกษาธรรมชาติอุทยานธรณีที่สำคัญของจังหวัดนครราชสีมา โดยพื้นที่วัดเลิศสวัสดิ์มีศักยภาพในการเป็นมรดกทางธรรมชาติสูง มีความหลากหลายของชนิดพรรณไม้ในป่าดิบแล้ง และยังมีกิจกรรมการศึกษาธรรมชาติและการท่องเที่ยวเชิงธรณีวิทยา (Duangkrayom *et al.*, 2022) นอกจากนี้ ยังมีการค้นพบภาพเขียนสีโบราณยุคหินใหม่อายุราว 3,000–4,000 ปี (สำนักงานอุทยานธรณีโคราช มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา, 2561) จึงเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ทำให้มีคอนสนใจมาท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก

พื้นที่วัดเลิศสวัสดิ์เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของจังหวัดนครราชสีมา ทางวัดและหน่วยงานต่างๆ ในพื้นที่มีการพัฒนาพื้นที่โดยรอบให้เป็นแหล่งศึกษาทางธรรมชาติให้กับนักท่องเที่ยวที่สนใจและบุคคลทั่วไปในการศึกษาธรรมชาติ งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจจำนวนชนิดและสถานะการอนุรักษ์ของพรรณไม้ บริเวณเส้นทางศึกษาธรรมชาติวัดเลิศสวัสดิ์ อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา เพื่อนำมาเป็นข้อมูลให้กับนักท่องเที่ยวและบุคคลที่สนใจ

การทดลอง

1. สำรวจความหลากหลายของชนิดพรรณไม้บริเวณในเส้นทางศึกษาธรรมชาติวัดเลิศสวัสดิ์ ระยะทาง 1.68 กิโลเมตร ระหว่างเดือนมกราคม 2565–ธันวาคม 2566 เดือนละ 1 ครั้ง บันทึกข้อมูล เช่น ลักษณะนิสัย ช่วงเวลาออกดอก สีดอก บันทึกภาพ เก็บตัวอย่างตามหลักอนุกรมวิธานพืชเพื่อระบุชนิดและจัดทำเป็นตัวอย่างพรรณไม้แห้งเพื่อเป็นพรรณไม้อ้างอิง

2. การระบุชนิดโดยนำตัวอย่างพืชมาศึกษาลักษณะทางสัณฐานวิทยาโดยใช้กล้องจุลทรรศน์แบบสเตอริโอ ณ ศูนย์วิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา ตรวจเอกลักษณ์และระบุชื่อวิทยาศาสตร์ของพรรณไม้โดยใช้รูปพรรณจากเอกสารทางอนุกรมวิธาน ได้แก่ หนังสือพรรณพฤกษชาติของประเทศไทย (Flora of Thailand) หนังสือชื่อพรรณไม้แห่งประเทศไทย เต็ม สมิตินันท์ (สำนักงานหอพรรณไม้, 2557) และคู่มือจำแนกพรรณไม้ (ก่องกานดา ชยามฤต, 2541) และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3. ระบุข้อมูลสถานภาพการอนุรักษ์ของพืชที่พบ โดยตรวจสอบจากบัญชี The IUCN Red List of Threatened Species (World Conservation Monitoring Centre, 2023) คู่มือพืชที่ถูกคุกคามในประเทศไทย (Chamchumroon *et al.*, 2017) และหนังสือพืชต่างถิ่นรุกรานในพื้นที่ป่าอนุรักษ์ (สำนักวิจัยการอนุรักษ์ป่าไม้และพันธุ์พืช, 2556) และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (Picheansoonthon, 2011)

ผลการทดลอง

เส้นทางศึกษาธรรมชาติวัดเลิศสวัสดิ์ อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา ระยะทาง 1.68 กิโลเมตร มีลักษณะเป็นป่าดิบแล้ง ระหว่างทางจะพบลานหิน ลำธาร และภาพเขียนสีโบราณ อายุประมาณ 4,000 ปี แสดงวิถีชีวิตของมนุษย์ยุคโบราณในพื้นที่ซึ่งเป็นจุดสนใจของนักท่องเที่ยว (Figure 1)

พบพรรณไม้ทั้งสิ้น 117 ชนิด 106 สกุล 50 วงศ์ เป็นเฟิน 6 ชนิด พืชใบเลี้ยงเดี่ยว 22 ชนิด และพืชใบเลี้ยงคู่ 89 ชนิด วงศ์ที่พบจำนวนชนิดมากที่สุด 3 อันดับแรก ได้แก่ วงศ์ Fabaceae วงศ์ Poaceae และวงศ์ Malvaceae จำนวน 17, 7 และ 6 ชนิด ตามลำดับ (Table 1 and Figure 2)

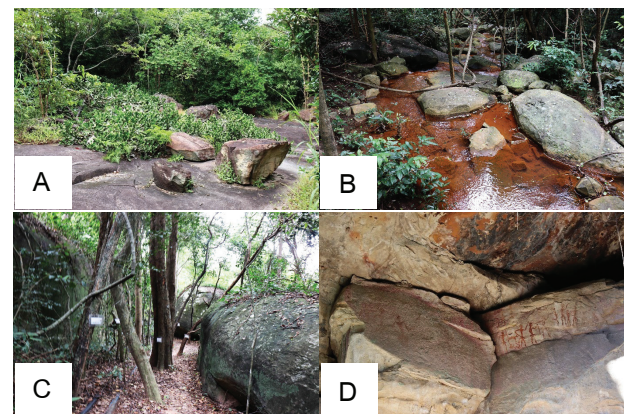

Figure 1 Nature trail at Wat Loet Sawat, Sikhio district, Nakhon Ratchasima Province (A) Stone courtyard (B) stream (C) dry evergreen forest (D) prehistoric paintings

การระบุสถานภาพของพืชตามบัญชี IUCN Red list พบพืชในบัญชีจำนวน 66 ชนิด โดยแบ่งเป็น พืชใกล้สูญพันธุ์อย่างยิ่ง (critically endangered species) จำนวน 1 ชนิด คือ พะยุง (*Dalbergia cochinchinensis*) พืชใกล้สูญพันธุ์ (endangered species) จำนวน 3 ชนิด ได้แก่ เตี้ยมค่นอง (*Anthoshorea henryana*) ตะเคียนหิน (*Hopea ferrea*) และ ประดู่ (*Pterocarpus macrocarpus*) พืชใกล้ถูกคุกคาม (near threatened species) จำนวน 2 ชนิด ได้แก่ เกล้ง (*Dialium cochinchinense*) และค่างขาว (*Aglaia edulis*) พืชเป็นกังวลน้อยที่สุด (least concern species) จำนวน 58 ชนิด และพืชมี

ข้อมูลไม่เพียงพอ จำนวน 2 ชนิด (Table 1) นอกจากนี้ยังพบ พืชหายาก (rare species) ตามเกณฑ์ของ Chamchumroon *et al.* (2017) จำนวน 1 ชนิด คือ สารภี (*Millettia leucantha* var. *buteoides*) พืชถิ่นเดียว (endemic species) จำนวน 2 ชนิด คือ เปราะโคราช (*Kaempferia koratensis*) และมะกัก (*Spondias bipinnata*) นอกจากนี้ ยังพบพืชต่างถิ่นรุกราน จำนวน 6 ชนิด ได้แก่ สามม่วง (*Praxelis clematidea*) มะขาม (*Tamarindus indica*) แมงลักคา (*Mesosphaerum suaveolens*) โสมคน (*Talinum paniculatum*) ผกากรอง (*Lantana camara*) หญ้าดอกแดง (*Melinis repens*)

Table 1 List of plants in Wat Loet Sawat nature trail.

No	Family	Scientific name	Local name	Habit	The IUCN Red List Categories	Voucher specimens
Ferns						
1	Aspleniaceae	<i>Asplenium yoshinagae</i> Makino	-	EF	-	Thummavongsa 2023-61
2	Dennstaedtiaceae	<i>Microlepia matthewii</i> Christ	-	TerF	-	Thummavongsa 2022-03
3	Polypodiaceae	<i>Drynaria rigidula</i> (Sw.) Bedd.	กระปรอกเล็ก	EF/LF	-	Thummavongsa 2023-59
4	Polypodiaceae	<i>Microsorium punctatum</i> (L.) Copel.	กระปรอกหางสิงห์	EF/LF	-	Thummavongsa 2022-22
5	Polypodiaceae	<i>Selliguea oxyloba</i> (Wall. ex Kunze) Freser-Jenk.	กูดห้อม	EF	-	Thummavongsa 2022-29
6	Pteridaceae	<i>Hemionitis ludens</i> (Wall. ex Hook.) Christenh.	-	TerF	-	Thummavongsa 2022-39
Monocotyledonous Plants						
7	Araceae	<i>Aglaonema simplex</i> Blume	ว่านขันทมหาก	H	Least concern	Thummavongsa 2023-62
8	Asparagaceae	<i>Dracaena cochinchinensis</i> (Lour.) S. C. Chen	จันทร์แดง	SL/STL	Least concern	Thummavongsa 2022-12
9	Asparagaceae	<i>Amorphophallus</i> sp.	บุก	H	-	Thummavongsa 2022-01
10	Asparagaceae	<i>Scindapsus officinalis</i> (Roxb.) Schott	เครือข่อย	C	-	Thummavongsa 2023-03
11	Commelinaceae	<i>Commelina paludosa</i> Blume	หญ้ากาบไผ่	H	-	Thummavongsa 2022-30
12	Commelinaceae	<i>Cyanotis cristata</i> Roem. & Schult.	หญ้าหัวรากน้อย	H	Least concern	Thummavongsa 2023-58
13	Commelinaceae	<i>Murdannia nudiflora</i> (L.) Brenan	กินกุ้งน้อย	H	-	Thummavongsa 2022-02
14	Commelinaceae	<i>Murdannia</i> sp.	-	H	-	Thummavongsa 2022-04

Table 1 List of plants in Wat Loet Sawat nature trail. (continue)

No	Family	Scientific name	Local name	Habit	The IUCN Red List Categories	Voucher specimens
15	Cyperaceae	<i>Cyperus cyperoides</i> (L.) Kuntze	หญ้าร้างกา	H	Least concern	Thummavongsa 2022-38
16	Cyperaceae	<i>Cyperus laxus</i> Lam. var. <i>laxus</i>	หญ้าตีนกา	H	-	Thummavongsa 2023-02
17	Dioscoreaceae	<i>Dioscorea</i> sp.	มันป่า	HC	-	Thummavongsa 2023-55
18	Orchidaceae	<i>Cleisostoma williamsonii</i> (Rchb.f.) Garay	เอื้องพวงชมพู	EO	-	Thummavongsa 2022-40
19	Poaceae	<i>Centotheca lappacea</i> (L.) Desv.	หญ้าเหนียวหมา	G	-	Thummavongsa 2022-31
20	Poaceae	<i>Cyrtococcum patens</i> (L.) A. Camus	หญ้าไขเหา	G	-	Thummavongsa 2023-01
21	Poaceae	<i>Digitaria setigera</i> Roth.	-	G	-	Thummavongsa 2022-37
22	Poaceae	<i>Heteropogon contortus</i> (L.) Beauv. ex Roem. & Schult.	หญ้าหนวดฤๅษี	G	-	Thummavongsa 2022-13
23	Poaceae	<i>Melinis repens</i> (Willd.) Zizka	หญ้าดอกแดง	EG	-	Thummavongsa 2022-5
24	Poaceae	<i>Setaria parviflora</i> (Poir.) Kerguelen	หญ้าหางหมาจิ้งจอก	G	Least concern	Thummavongsa 2022-28
25	Poaceae	<i>Thyrsostachys siamensis</i> Gamble	ไผ่รวก	B	-	Thummavongsa 2023-60
26	Zingiberaceae	<i>Curcuma</i> sp.	-	H	-	Thummavongsa 2022-41
27	Zingiberaceae	<i>Kaempferia koratensis</i> Pichens.	เปราะโคราช	H	-	Thummavongsa 2023-54
28	Zingiberaceae	<i>Zingiber</i> sp.	-	H	-	Thummavongsa 2022-14
Dicotyledonous Plants						
29	Achariaceae	<i>Hydnocarpus ilicifolius</i> King	กระเบากลัก	ST	Least concern	Thummavongsa 2023-56
30	Anacardiaceae	<i>Mangifera caloneura</i> Kurz	มะม่วงป่า	T	Least concern	Thummavongsa 2022-23
31	Anacardiaceae	<i>Spondias bipinnata</i> Airy Shaw & Forman	มะกัก	T	-	Thummavongsa 2023-63
32	Annonaceae	<i>Desmos chinensis</i> Lour.	สายหยุด	C	-	Thummavongsa 2022-36
33	Annonaceae	<i>Huberantha cerasoides</i> (Roxb.) Chaowasku	กระเจียน	ST	Least concern	Thummavongsa 2023-04
34	Annonaceae	<i>Monoon viride</i> (Craib) B. Xue & R. M. K. Saunders	ยางโอน	T	-	Thummavongsa 2023-57

Table 1 List of plants in Wat Loet Sawat nature trail. (continue)

No	Family	Scientific name	Local name	Habit	The IUCN Red List Categories	Voucher specimens
35	Annonaceae	<i>Sphaerocoryne lefevrei</i> (Baill.) D. M. Johnson & N. A. Murray	ลำตวน	ST	-	Thummavongsa 2022-43
36	Annonaceae	<i>Xylopia vielana</i> Pierre	กล้วยน้อย	T	Least concern	Thummavongsa 2022-27
37	Apocynaceae	<i>Cynanchum viminalis</i> (L.) L. subsp. <i>viminalis</i>	พญาไร้ใบ	C	-	Thummavongsa 2023-40
38	Apocynaceae	<i>Hoya</i> sp.	-	C	-	Thummavongsa 2023-69
39	Apocynaceae	<i>Wrightia pubescens</i> R. Br.	โมกมัน	ST	Least concern	Thummavongsa 2023-05
40	Asteraceae	<i>Praxelis clematidea</i> (Hieron ex Kuntze) R. M. King & H. Rob.	สามม่วง	H		Thummavongsa 2022-24
41	Balanophoraceae	<i>Balanophora latisepala</i> Lec.	กากหมาก	PaH	-	Thummavongsa 2023-72
42	Cannabaceae	<i>Celtis timorensis</i> Span.	แก้งช้างพระร่วง	T	Least concern	Thummavongsa 2022-11
43	Celastraceae	<i>Siphonodon celastrineus</i> Griff.	มะตูก	T	Least concern	Thummavongsa 2023-15
44	Combretaceae	<i>Terminalia corticosa</i> Pierre ex Craib & Hutch.	ตะแบกเลือด	T	Least concern	Thummavongsa 2023-06
45	Convolvulaceae	<i>Argyreia mollis</i> (Burm. f.) Choisy	เครือพูเงิน	HC	-	Thummavongsa 2023-53
46	Crassulaceae	<i>Kalanchoe laciniata</i> (L.) DC.	ข้องสามย่าน	H	-	Thummavongsa 2023-46
47	Dipterocarpaceae	<i>Anthoshorea henryana</i> (Pierre ex Laness.) P. S. Ashton & J. Heck.	เคี่ยมคะนอง	T	Endangered	Thummavongsa 2022-16
48	Dipterocarpaceae	<i>Hopea ferrea</i> Laness	ตะเคียนหิน	T	Endangered	Thummavongsa 2022-06
49	Ebenaceae	<i>Diospyros decandra</i> Lour.	จัน	T	-	Thummavongsa 2023-14
50	Ebenaceae	<i>Diospyros mollis</i> Griff.	มะเกลือ	T	-	Thummavongsa 2023-38
51	Ebenaceae	<i>Diospyros oblonga</i> Wall. ex G.Don	โมรี	T	-	Thummavongsa 2023-71
52	Euphorbiaceae	<i>Euphorbia antiquorum</i> L.	สลัดไต่ป่า	S/ST	Least concern	Thummavongsa 2022-32
53	Euphorbiaceae	<i>Hura crepitans</i> L.	โพฝรั่ง	ExT	Least concern	Thummavongsa 2023-68
54	Euphorbiaceae	<i>Mallotus philippensis</i> (Lam.) Müll. Arg.	คำแสด	ST	Least concern	Thummavongsa 2022-15
55	Fabaceae	<i>Albizia myriophylla</i> Benth	ชะเอมไทย	C	Least concern	Thummavongsa 2022-17

Table 1 List of plants in Wat Loet Sawat nature trail. (continue)

No	Family	Scientific name	Local name	Habit	The IUCN Red List Categories	Voucher specimens
56	Fabaceae	<i>Albizia odoratissima</i> (L. f.) Benth	กางขี้มอด	T	Least concern	Thummavongsa 2023-22
57	Fabaceae	<i>Cassia fistula</i> L.	ราชพฤกษ์	T	Least concern	Thummavongsa 2023-39
58	Fabaceae	<i>Dalbergia cochinchinensis</i> Pierre	พะยุง	T	Critically endangered	Thummavongsa 2023-07
59	Fabaceae	<i>Dalbergia nigrescens</i> Kurz	ฉนวน	T	Data Deficient	Thummavongsa 2023-32
60	Fabaceae	<i>Delonix regia</i> (Bojer ex Hook.) Raf.	หางนกยูงฝรั่ง	ExT	Least concern	Thummavongsa 2023-12
61	Fabaceae	<i>Dialium cochinchinense</i> Pierre	เขลง, นางดำ	T	Near threatened	Thummavongsa 2023-09
62	Fabaceae	<i>Dunbaria punctata</i> (Wight & Arn.) Benth.	ถั่วปากอหูก	C	Least concern	Thummavongsa 2023-37
63	Fabaceae	<i>Dysolobium pilosum</i> (J. G. Klein ex Willd.) Maréchal	ถั่วบังผักเล็ก	C	-	Thummavongsa 2023-45
64	Fabaceae	<i>Erythrina fusca</i> Lour.	ทองไหล	T	Least concern	Thummavongsa 2023-52
65	Fabaceae	<i>Grona styracifolia</i> (Osbeck) H. Ohashi & K. Ohashi	ผีเสื้อน้ำ	H	-	Thummavongsa 2023-11
66	Fabaceae	<i>Grona triflora</i> (L.) H. Ohashi & K. Ohashi	หญ้าเกล็ดหอย	H	-	Thummavongsa 2022-21
67	Fabaceae	<i>Millettia leucantha</i> Kurz var. <i>buteoides</i> (Gagnep.) P. K. Lôt	สาร	T	Least concern	Thummavongsa 2023-41
68	Fabaceae	<i>Pterocarpus macrocarpus</i> Kurz	ประตู่	T	Endangered	Thummavongsa 2023-21
69	Fabaceae	<i>Senna garrettiana</i> (Craib) Irwin & Barneby	แซมสาร	T	Least concern	Thummavongsa 2023-18
70	Fabaceae	<i>Senna siamea</i> (Lam.) Irwin & Barneby	ขี้เหล็ก	T	Least concern	Thummavongsa 2023-08
71	Fabaceae	<i>Tamarindus indica</i> L.	มะขาม	ExT	Least concern	Thummavongsa 2023-31
72	Hypericaceae	<i>Cratoxylum formosum</i> (Jacq) Benth. & Hook. f. ex Dyer subsp. <i>formosum</i>	ตัวขาว	T	Least concern	Thummavongsa 2023-13
73	Irvingiaceae	<i>Irvingia malayana</i> Oliv. ex A. W. Benn	กระบก	T	Least concern	Thummavongsa 2023-36
74	Lamiaceae	<i>Mesosphaerum suaveolens</i> (L.) Kuntze	แมงลัก	S	Least concern	Thummavongsa 2023-33
75	Lamiaceae	<i>Vitex peduncularis</i> Wall. ex Schauer	กาสามปีก	T	Least concern	Thummavongsa 2023-19
76	Lamiaceae	<i>Vitex quinata</i> (Lour.) F. N. Williams	อีแปะ	ST	Least concern	Thummavongsa 2023-44

Table 1 List of plants in Wat Loet Sawat nature trail. (continue)

No	Family	Scientific name	Local name	Habit	The IUCN Red List Categories	Voucher specimens
77	Lauraceae	<i>Dehaasia candolleana</i> (Meisn.) Kosterm.	สีไหมใบใหญ่	T	Least concern	Thummavongsa 2022-10
78	Linderniaceae	<i>Bonnaya ciliata</i> (Colsm.) Spreng.	ผักหอมช่อป่า	H	Least concern	Thummavongsa 2023-16
79	Linderniaceae	<i>Torenia crustacea</i> (L.) Cham. & Schldl.	หญ้า กาบหอย ตัวเมีย	H	Least concern	Thummavongsa 2023-29
80	Malvaceae	<i>Abutilon indicum</i> (L.) Sweet	มะก่องข้าว	S	-	Thummavongsa 2023-50
81	Malvaceae	<i>Bombax anceps</i> Pierre	จั่วป่า	T	Least concern	Thummavongsa 2023-20
82	Malvaceae	<i>Microcos tomentosa</i> Sm.	พลับพล	T	Least concern	Thummavongsa 2022-18
83	Malvaceae	<i>Pterocymbium tinctorium</i> (Blanco) Merr.	ปออีแก้ง	T	Least concern	Thummavongsa 2023-23
84	Malvaceae	<i>Pterospermum acerifolium</i> (L.) Willd.	กะหนานปลิง	T	Least concern	Thummavongsa 2023-10
85	Malvaceae	<i>Sterculia pexa</i> Pierre	ปอขาว	ST/T	Least concern	Thummavongsa 2023-34
86	Melastomataceae	<i>Memecylon caeruleum</i> Jack var. <i>caeruleum</i>	พลองใหญ่	S/T	-	Thummavongsa 2023-26
87	Melastomataceae	<i>Memecylon ovatum</i> Sm.	พลองกินลูก	S/T	Least concern	Thummavongsa 2023-51
88	Meliaceae	<i>Aglaia edulis</i> (Roxb.) Wall.	ค้ำคาว	T	Near threatened	Thummavongsa 2023-24
89	Meliaceae	<i>Sandoricum koetjape</i> (Burm. f.) Merr.	กระท้อน	T	Least concern	Thummavongsa 2023-17
90	Meliaceae	<i>Walsura trichostemon</i> Miq.	กัตลิ้น	T	Least concern	Thummavongsa 2022-45
91	Moraceae	<i>Artocarpus lacucha</i> Roxb. ex Buch.-Ham.	หาด, มะหาด	T	-	Thummavongsa 2023-42
92	Moraceae	<i>Ficus microcarpa</i> L. f.	ไผ่ฮี้	T	Least concern	Thummavongsa 2022-08
93	Moraceae	<i>Streblus asper</i> Lour.	ข่อย	T	Least concern	Thummavongsa 2023-64
94	Moraceae	<i>Taxotrophis taxoides</i> (B. Heyne ex Roth) Chew ex E. M. Gardner	ข่อยน้ำ	S/T	Least concern	Thummavongsa 2023-30
95	Myrtaceae	<i>Syzygium</i> sp.	-	T	-	Thummavongsa 2023-35
96	Oleaceae	<i>Chionanthus microstigma</i> (Gagnep.) P. S. Green	กระโดนแดง	T	Least concern	Thummavongsa 2023-27
97	Opiliaceae	<i>Cansjera rheedei</i> J. F. Gmel	นางจุ่ม	S	-	Thummavongsa 2023-25

Table 1 List of plants in Wat Loet Sawat nature trail. (continue)

No	Family	Scientific name	Local name	Habit	The IUCN Red List Categories	Voucher specimens
98	Piperaceae	<i>Peperomia pellucida</i> (L.) Kunth	ผักกระสัง	H	-	Thummaavongsa 2023-43
99	Phyllanthaceae	<i>Breynia androgyna</i> (L.) Chakrab. & N. P. Balakr.	ผักหวานบ้าน	S	Least concern	Thummaavongsa 2023-70
100	Phyllanthaceae	<i>Cleistanthus helferi</i> Hook.f.	นกนอน	S/ST	Least concern	Thummaavongsa 2022-07
101	Phyllanthaceae	<i>Emblia collinsiae</i> (Craib) R.W.Bouman	แขนงพริ้ว	S/S	Data Deficient	Thummaavongsa 2023-47
102	Phyllanthaceae	<i>Emblia officinalis</i> Gaertn.	มะขามป้อม	ST/T	Least concern	Thummaavongsa 2022-20
103	Portulacaceae	<i>Talinum paniculatum</i> Gaertn.	โสมคน	H	-	Thummaavongsa 2022-25
104	Portulacaceae	<i>Portulaca pilosa</i> L.	สารพัดพิษ	EH	-	Thummaavongsa 2023-65
105	Rubiaceae	<i>Ixora cibdela</i> Craib	เข็มป่า	ST	Least concern	Thummaavongsa 2022-33
106	Rubiaceae	<i>Pavetta indica</i> L.	เข็มป่า	S	Least concern	Thummaavongsa 2022-35
107	Rubiaceae	<i>Ridsdalea wittii</i> (Craib) J. T. Pereira	หมักมื่อ	S	-	Thummaavongsa 2023-48
108	Rutaceae	<i>Glycosmis pentaphylla</i> (Retz.) DC.	เขยตาย	S/ST	Least concern	Thummaavongsa 2022-42
109	Rutaceae	<i>Micromelum minutum</i> (G. Forst.) Wight & Arn. var. <i>minutum</i>	สมัดน้อย	S/ST	Least concern	Thummaavongsa 2022-44
110	Rutaceae	<i>Murraya paniculata</i> (L.) Jack	แก้ว	S/ST	-	Thummaavongsa 2023-66
111	Sapindaceae	<i>Lepisanthes rubiginosa</i> (Roxb.) Leenh.	มะหวด	S/ST	Least concern	Thummaavongsa 2022-09
112	Sapindaceae	<i>Lepisanthes tetraphylla</i> (Vahl) Radlk.	มะเฟืองช้าง	ST/T	Least concern	Thummaavongsa 2023-49
113	Sapindaceae	<i>Nephelium hypoleucum</i> Kurz	คอดแลน	T	Least concern	Thummaavongsa 2022-34
114	Stemonaceae	<i>Stemona collinsiae</i> Craib	หนอน ตายหยาก	HC	Least concern	Thummaavongsa 2023-67
115	Ulmaceae	<i>Holoptelea integrifolia</i> Planch.	กระเซา	T	Least concern	Thummaavongsa 2023-28
116	Verbenaceae	<i>Lantana camara</i> L.	ผกากรอง	Exc	-	Thummaavongsa 2022-26
117	Vitaceae	<i>Tetrastigma</i> sp.	-	C	-	Thummaavongsa 2022-19

Not : B = Bamboo, C = Climber, EC = Exotic climber, EF = Epiphytic fern, EO = Epiphytic orchid, EG = Exotic grass, EH= Exotic herb, ET = Exotic tree, G = Grass, H = Herb, HC = Herbaceous climber, LF = Lythophytic fern, PaH = Parasitic herb, S = Shrub, SL = Shrub-like, ST = Shrubby tree, STL= Shrubby tree-like, T = Tree, TerF = Terrestrial fern, US = Undershrub

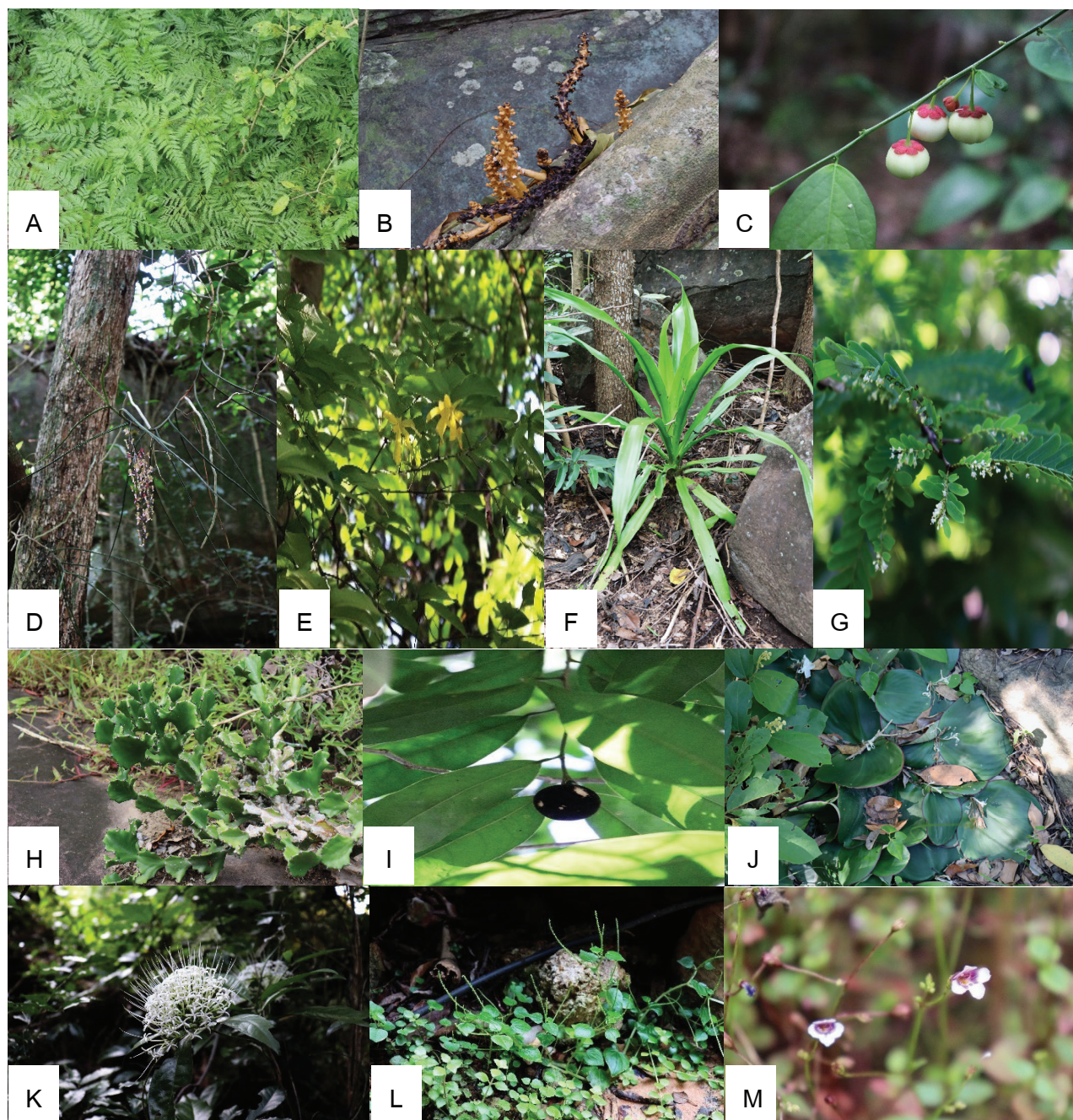

Figure 2 Some species of plant in Wat Loet Sawat nature trail (A) *Asplenium yoshinagae* (B) *Balanophora latisejala* (C) *Breynia androgyna* (D) *Cleisostoma williamsonii* (E) *Desmos chinensis* (F) *Dracaena cochinchinensis* (G) *Emblca officinalis* (H) *Euphorbia antiquorum* (I) *Hydnocarpus ilicifolius* (J) *Kaempferia koratensis* (K) *Pavetta indica* (L) *Peperomia pellucida* (M) *Torenia crustacea*

สรุปและอภิปรายผลการทดลอง

จากการศึกษาพรรณไม้ในเส้นทางศึกษาธรรมชาติ วัดเลิศสวัสดิ์ พบพรรณไม้ 117 ชนิด เมื่อเปรียบเทียบกับ การสำรวจพรรณไม้บริเวณใกล้เคียง พบว่ามีจำนวนชนิดของ พรรณไม้มากกว่าบริเวณป่าชุมชนบ้านบัลลังก์ อำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา (ชนิดป่าเต็งรัง ขนาดของพื้นที่ 50 ไร่) และ ป่าชุมชนบ้านโนนชาด ตำบลท่าลาด อำเภอชุมพวง จังหวัด นครราชสีมา (ชนิดป่าเต็งรัง ขนาดของพื้นที่ 126 ไร่) ซึ่ง

พบพรรณไม้จำนวน 51 และ 57 ชนิดตามลำดับ (เทียมหทัย ชูพันธ์, 2564; ผุสดี พรหมประสิทธิ์ และคณะ, 2562) โดยมีสภาพป่ามีความแตกต่างกัน และในป่าชุมชนบ้านบัลลังก์ มีจำนวนพื้นที่น้อย และสภาพป่าที่แตกต่างกันจึงทำให้พบ จำนวนชนิดแตกต่างกัน และการศึกษาพรรณไม้บริเวณ วัดเลิศสวัสดิ์พบจำนวนชนิดน้อยกว่าในบางพื้นที่ เช่น ป่าชุมชน เทศบาลตำบลเมืองใหม่โคกกรวด อำเภอเมืองนครราชสีมา (ชนิดป่าเต็งรัง ขนาดของพื้นที่ 70 ไร่) และวัดป่าเขาคงคา

อำเภอครบุรี จังหวัดนครราชสีมา (ชนิดป่าเต็งรังและป่าเพอพรรณ ขนาดของพื้นที่ 500 ไร่) ซึ่งพบจำนวน 241 และ 195 ชนิดตามลำดับ (เทียมหทัย ชูพันธ์, 2559; เทียมหทัย ชูพันธ์ และคณะ, 2563) เนื่องจากความแตกต่างของสภาพป่า สภาพพื้นที่ และการศึกษาค้นคว้าสำรวจเฉพาะเส้นทางศึกษาธรรมชาติเท่านั้นจึงทำให้พบจำนวนชนิดน้อยกว่า โดยการศึกษาดูพรรณไม้ในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมาส่วนใหญ่วงศ์พืชที่พบมากที่สุด คือ วงศ์ถั่ว ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยในครั้งนี้ โดยพืชวงศ์ถั่วมีความหลากหลายของจำนวนชนิดมากเป็นหนึ่งในสามของวงศ์พืชที่พบมากที่สุดทั่วโลก และพบในนิเวศที่หลากหลายทั่วโลก ซึ่งมีประมาณ 770 สกุล และมากกว่า 19,500 ชนิด (Lewis *et al.*, 2005; The Legume Phylogeny Working Group, 2013, 2017) และในประเทศไทยพบมากประมาณ 102 สกุล 614 ชนิด (Niyomdham, 1994) จึงทำให้พบพืชวงศ์ถั่วจำนวนมาก พรรณไม้วงศ์ที่พบจำนวนชนิดเพียง 1 ชนิด มี 26 วงศ์ ได้แก่ วงศ์ Aspleniaceae, Dennstaedtiaceae, Pteridaceae, Achariaceae, Asparagaceae, Asteraceae, Balanophoraceae, Cannabaceae, Celastraceae, Combretaceae, Convolvulaceae, Crassulaceae, Hypericaceae, Irvingiaceae, Lauraceae, Myrtaceae, Oleaceae, Opiliaceae, Piperaceae, Portulacaceae, Stemonaceae, Ulmaceae, Vitaceae, Dioscoreaceae และ Orchidaceae

เมื่อพิจารณาสถานภาพของพรรณไม้ในพื้นที่พบพืชใกล้สูญพันธุ์อย่างยิ่ง 1 ชนิด คือ พะยุง (*Dalbergia cochinchinensis*) และพืชใกล้สูญพันธุ์ จำนวน 3 ชนิด ได้แก่ เตี้ยมค่นอง (*Anthoshorea henryana*) ตะเคียนหิน (*Hopea ferrea* Laness) ประดู่ (*Pterocarpus macrocarpus*) (World Conservation Monitoring Centre, 2023) มีการพบพืชถิ่นเดียว จำนวน 2 ชนิด ได้แก่ เปราะโคราช (*Kaempferia koratensis*) (Picheansoonthon, 2011) และมะกัก (*Spondias bipinnata*) พืชหายาก จำนวน 1 ชนิด ได้แก่ และสาธร (*Milletia leucantha* var. *buteoides*) (Chamchumroon *et al.*, 2017) จึงควรมีการอนุรักษ์พืชเหล่านี้โดยการห้ามตัดพรรณไม้และควรมีการขยายพันธุ์เพิ่มจำนวนในพื้นที่

นอกจากนี้ ยังพบพรรณไม้ที่ควรเฝ้าระวังโดยเป็นพืชที่เป็นพืชต่างถิ่นรุกราน (invasive alien species) จำนวน 6 ชนิด ได้แก่ สาบม่วง (*Praxelis clematidea*) มะขาม (*Tamarindus indica*) แมงลักคา (*Mesosphaerum suaveolens*) โสมคน (*Talinum paniculatum*) ผกากรอง (*Lantana camara*) และหญ้าดอกแดง (*Melinis repens*) (สำนักวิจัยการอนุรักษ์ป่าไม้และพันธุ์พืช, 2556) ซึ่งพืชรุกรานบางชนิดที่พบอาจส่งผลกระทบต่อเจริญเติบโตของพืชอื่นในพื้นที่ เช่น มะขาม มีรายงานว่า เป็นพืชต่างถิ่นรุกรานที่มีการเจริญเติบโตได้ดี

ในทุกสภาวะ มีเรือนยอดแผ่ขยายกว้างทำให้แสงส่องลงมาพื้นดินได้น้อย และในใบของมะขามยังพบสารเคมี (allelopathic) ที่สามารถยับยั้งการเจริญเติบโตของพืชอื่น (Syeda *et al.*, 2003) จึงควรมีการจัดการควบคุมการเจริญเติบโตของพืชต่างถิ่นรุกรานเหล่านี้

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณพระครูศีลวัตร (พระอาจารย์ประเสริฐ รุขิตสิโล) เจ้าอาวาสวัดเลิศสวัสดิ์ และเจ้าหน้าที่ ที่อำนวยความสะดวกในการเข้าศึกษาวิจัยในพื้นที่ และศูนย์วิทยาศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา ที่อนุเคราะห์เครื่องมือและสถานที่ในการทำวิจัยในครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

- กรมทรัพยากรธรณี. (2564). คู่มือผู้เฝ้าระวังธรณี ทะลุมิติแหล่งธรณีวิทยาจันทรม (เที่ยวไปกับจีโอและปิ่นโต). ขอนแก่นการพิมพ์.
- กองกานดา ชยามฤต. (2541). คู่มือจำแนกพรรณไม้. ไดมอนด์พริ้นติ้ง.
- เทียมหทัย ชูพันธ์. (2564). ความหลากหลายของพรรณไม้ในป่าชุมชนบ้านบัลลังก์ อำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา. วารสารวิทยาศาสตร์ วิศวกรรมศาสตร์และเทคโนโลยี, 1(1), 1–10.
- เทียมหทัย ชูพันธ์. (2559). ความหลากหลายของพรรณพืชในป่าชุมชนเพื่อการอนุรักษ์ เทศบาลตำบลเมืองใหม่โคกกรวด อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา. วารสารพฤกษศาสตร์ไทย, 8(2), 213–229.
- เทียมหทัย ชูพันธ์, นาริชา วาดี, ศรัญญา กล้าหาญ, สุนิษา ยัมละมัย และสุวรรณี อุดมทรัพย์. (2563). ความหลากหลายของพรรณพืชในวัดป่าเขาคงคา อำเภอครบุรี จังหวัดนครราชสีมา. วารสาร PSRU Journal of Science and Technology, 5(3), 74–96.
- ดุสิต พรหมประสิทธิ์, ธีรรัตน์ ประมูลศิลป์, สุวิสา จันทรโท และวรชาติ โตแก้ว. (2562). ความหลากหลายและการใช้ประโยชน์ของพืชในป่าชุมชนบ้านโนนชาด ตำบลท่าลาด อำเภอชุมพวง จังหวัดนครราชสีมา. วารสาร PSRU Journal of Science and Technology, 4(3), 37–47.
- สำนักงานหอพรรณไม้. (2557). ชื่อพรรณไม้แห่งประเทศไทย เต็ม สมิตินันท์ ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2557. โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- สำนักวิจัยการอนุรักษ์ป่าไม้และพันธุ์พืช. (2556). พืชต่างถิ่นรุกรานในพื้นที่ป่าอนุรักษ์. ชุมชุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด, กรุงเทพฯ

- สำนักงานอุทยานธรณีโคราช มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา. (2561). *อุทยานธรณีโคราช*. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.
- Chamchumroon, V., Suphuntee, N., Tetsana, N., Poopath, M., & Tanikkool, S. (2017). *Threatened plants in Thailand*. Office of the Forest Herbarium, Forest and Plant Conservation Research Office.
- Duangkrayom, J., Jintasakul, P., Songtham, W., Kruainok, P., Naksri, W., Thongdee, N., Grote, P. G., Phetprayoona, T., Janjitpaiboonb, K., & Meepoka, R. (2022). Geodiversity in Khorat Geopark, Thailand: Approaches to geoconservation and sustainable development. *International Journal of Geoheritage and Parks*, 10(4), 569–596. <https://doi.org/10.1016/j.ijgeop.2022.09.003>
- Lewis, G., Schrire, B., Mackinder, B., & Lock, M. (Eds.). (2005). *Legumes of the world*. Royal Botanic Gardens, Kew.
- Niyomdham, C. (1994). Key to the genera of Thai papilionaceous plant. *Thai Forest Bulletin (Botany)*, 22, 26–88.
- Picheansoonthon, C. (2011). Two new *Kaempferia* (Zingiberaceae) from Thailand. *Japanese Journal of Botany*, 86(1), 1–8.
- Syeda, S. P., Mohammad, M. P., Eiji, N., Hiroshi, G., & Yoshiharu, F. (2003). *Tamarindus indica* L. leaf is a source of allelopathic substance. *Plant Growth Regulation*, 40(2), 107–115. <https://doi.org/10.1023/A:1027387126878>
- The Legume Phylogeny Working Group (LPWG). (2013). Legume phylogeny and classification in the 21st century: Progress, prospects and lessons for other species-rich clades. *Taxon*, 62(2), 217–248. <https://doi.org/10.12705/622.8>
- The Legume Phylogeny Working Group (LPWG). (2017). A new subfamily classification of the Leguminosae based on a taxonomically comprehensive phylogeny. *Taxon*, 66(1), 44–77. <https://doi.org/10.12705/661.3>
- World Conservation Monitoring Centre. (2023, November 20). *The IUCN Red List of Threatened Species*. Retrieved from <http://www.iucnredlist.org>